

BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KASBIY MOBILLIKNI SHAKLLANTIRISHDA ILMIY IJODNING ZARURATI

*Abdullayeva Ozoda Odiljon qizi, Chirchiq davlat pedagogika
universiteti magistranti*

THE NEED FOR SCIENTIFIC CREATIVITY IN FORMING PROFESSIONAL MOBILITY IN FUTURE EDUCATORS

*Abdullaeva Ozoda Odiljon kizi, Master's degree student at
Chirchik State Pedagogical University*

НЕОБХОДИМОСТЬ НАУЧНОГО ТВОРЧЕСТВА В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

*Абдуллаева Озода Одилжон кызы, магистрант Чирчикского
государственного педагогического университета*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarda kasbiy mobillikni shakllantirish jarayonida ilmiy-tadqiqot ishlarining ahamiyati va zaruriyati haqida to'xtalib o'tilgan. Maqolada kasbiy mobillikning mohiyati, uning pedagogikadagi o'rni va vazifalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarni ilmiy-ijodiy faoliyatga jalb etish orqali ularning kasbiy mobilligini rivojlantirish yo'llari tahlil qilingan. Ilmiy tadqiqot, innovatsion yechimlar va pedagogik tajribalarni o'rganish va qo'llash orqali bo'lajak pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish zarurligi asoslab berilgan. Maqolada kasbiy mobillikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar, resurslar va pedagogik tavsiyalar berilgan.

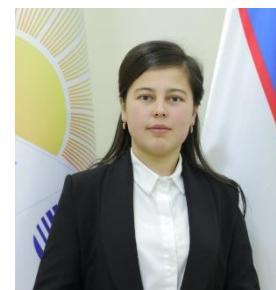
Kalit so'zlar: kasbiy mobillik, ilmiy ijod, intellektual salohiyat, innovatsion yondashuv, ilmiy izlanish, kasbiy identifikatsiya, kasbiy moslashuvchanlik.

Аннотация: В данной статье акцентируется внимание на важности и необходимости исследовательской работы в процессе формирования профессиональной мобильности будущих педагогов. В статье речь идет о природе профессиональной мобильности, ее месте и задачах в педагогике. Также были проанализированы пути развития профессиональной мобильности будущих педагогов путем вовлечения их в научную и творческую деятельность. Обоснована необходимость повышения профессионального мастерства будущих педагогов посредством изучения и применения научных исследований, инновационных решений и педагогического опыта. В статье представлены необходимые условия, ресурсы и педагогические рекомендации для развития профессиональной мобильности.

Ключевые слова: профессиональная мобильность, научное творчество, интеллектуальный потенциал, инновационный подход, научные исследования, профессиональная идентификация, профессиональная гибкость.

Abstract: This article focuses on the importance and necessity of research work in the process of formation of professional mobility of future pedagogues. The article focuses on the nature of professional mobility, its place and tasks in pedagogy. Also, ways to develop the professional mobility of future pedagogues by involving them in scientific and creative activities were analyzed. The need to improve the professional skills of future pedagogues through the study and application of scientific research, innovative solutions and pedagogical experiences is justified. The article provides the necessary conditions, resources and pedagogical recommendations for the development of professional mobility.

Keywords: professional mobility, scientific creativity, intellectual potential, innovative approach, scientific research, professional identification, professional flexibility.

[https://orcid.org/
0009-0006-3429-351X](https://orcid.org/0009-0006-3429-351X)

e-mail:
[abdullayevaozoda1107@
gmail.com](mailto:abdullayevaozoda1107@gmail.com)

KIRISH. Hozirgi kunda jamiyat har qanday ijtimoiy-iqtisodiy sharoitga tayyor, professional, yangiliklarni qabul qila oladigan, novator, zamonaviy ta'lim ko'nikmalarini o'zida mujassam eta oladigan hamda o'z ilmiy profiliga ega bo'lgan, o'z pedagogik faoliyatini samarali tashkil etishga qodir bo'lgan kasbiy va ijtimoiy yetuk kadrlarga muhtoj. Ushbu muammolarni hal etishning asosiy omillaridan biri bo'lajak pedagoglarning kasbiy mobilligini ilmiy ijodiy faoliyat bilan rivojlantirishdir. Bizning fikrimizcha, bu XXI asrda ta'limning asosiy vazifasi hisoblanadi. Yevropada qiyosiy ta'lim bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'limning fundamentallashuvi tufayli kasbiy mobillik ta'lim texnologiyasini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD. Izlanishlarimiz natijasida dastavval, kasbiy mobillik haqida to'xtalib o'tmoqchimiz. Ilmiy manbalarda kasbiy mobillikni kasbiy rivojlanish bo'yicha boshqa faoliyatga muvaffaqiyatli o'tish yoki ish turini o'zgartirish qobiliyati sifatida izohlangan. Bunday mobillik umumlashtirilgan kasbiy texnikalar tizimiga ega bo'lishni, ularni tegishli sohalarda har qanday vazifalarni bajarish uchun samarali qo'llash qobiliyatini va yuqori darajadagi kasbiy bilimni, muammolarni hal qilishning maqbul usullarini tezkor tanlash hamda amalga oshirishga tayyorlikni anglatadi. Mobillik, asosan, faoliyatning namoyon bo'lishida o'rganiladi, biroq, integral xususiyat sifatida uni ikki jihatda – salohiyat va shaxsning haqiqiy harakatchanligi sifatida ko'rib chiqish mumkin. Mobillik har doim subyektning faoliyatida namoyon bo'ladi[1]. Kasbiy mobillik shaxsning kasbiy o'sishiga, daromadi va ijtimoiy maqomining oshishiga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, ko'chib o'tish, moslashuv, ish topish kabi jarayonlarda ayrim qiyinchiliklar ham yuzaga kelishi mumkin.

O'zbekistonda talabalarda ijodiy fikrlashni tizimli rivojlantirish, ilmiy ijodning zarurati malasalariga oid tadqiqotlar "Ilmiy izlanish asoslari", "Ilmiy ijod metodologiyasi" asarlari doirasida E.T.Farmonov, Z.SH.SHaripov, Z.Davronovlar ishlarida o'z aksini topgan

E.T.Farmonov, Z.SH.SHaripovlar o'z tadqiqot ishlarida zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchi va talabalarning ijodiy fikrlashlarini rivojlantirish zaruratini quyidagi ikki sabablarga ko'ra dolzarb ahamiyatga ega bo'lishini asoslab bergan:

NATIJARLAR. Birinchidan, oliy o'quv yurti akademik ta'limning haqiqiy hayot talablaridan ajralib qolganligi, berilayotgan "tayyor" umumiy va kasbiy bilimlarning hayot amaliyotiga mos kelmasligi talabalarning o'qishga bo'lgan qiziqishlarini susayishiga sabab bo'ldi va buning oqibati sifatida olingan ko'pgina ma'lumotlarning sifati pasaydi. Bu bilimlarning o'zlari ham ko'pincha ma'lumot xarakteriga ega bo'lib, o'zlashtirishning reproduktiv darajasigagina taalluqli bo'lib qolmoqda.

Ikkinchidan, ustozlar irodasiga bo'ysunish zarurati, ustoz o'rgatgan narsaga so'zsiz ishonch, hayotiy muammolarni hal qilinishi har doim samarali bo'lavermasa ham eng yengil yo'llarini topishga intilish, iloji boricha amaliy qarama-qarshiliklardan qochishga harakat qilish va shunga o'xshash ana'naviy tarzda mustahkam o'rnatilgan qolgan odatlar, ko'p hollarda, ijodiy yondashuvda ikkilanishga sabab bo'lib qolmoqda[3].

Zamon talablari zamonaviy o'qituvchi oldiga tobora katta talablarni qo'yimoqda. Bo'lajak pedagog nafaqat o'z fanlari bo'yicha fundamental bilimga ega bo'lishi, balki ta'lim sohasidagi o'zgarishlarga moslashuvchan munosabatda bo'lishi kerak. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mobilligini shakllantirishda ilmiy ijodkorlik asosiy o'rin tutadi. Shu o'rinda ilmiy ijod va uning zaruratiga to'xtaladigan bo'lsak, ilmiy ijod – izlanuvchining tafakkuri va qobiliyatini obyektga nisbatan chuqur va mohiyatan yaqinlashib borishning yuksak darajasidir[2].

Ilmiy ijod – bu yangi bilimlarni yaratish, mavjud bilimlarni chuqurlashtirish va takomillashtirish orqali fan va texnikaning rivojlanishiga xizmat qiluvchi jarayon. Ilmiy ijod zarurati bir qator omillar bilan belgilanadi.

Birinchidan, borliq, tabiat va uning qonuniyatlari to'la-to'kis o'rganilmagan. Shu sababli, inson bilimlarini doimiy ravishda kengaytirish va chuqurlashtirish zarur.

O'rganilmagan masalalarning o'rganilishi esa yangi ilmiy kashfiyotlarni yuzaga keltiradi.

Ikkinchidan, mavjud bilimlar yetarli emasligi. Tobora murakkablashayotgan hayot, texnologik jarayonlar, ijtimoiy-iqtisodiy muammolar ilmiy-ijodiy yondashuvni talab etadi. Bu esa yangi bilimlar, yangi fikr va g'oyalarning yuzaga kelishini taqozo etadi.

Uchinchidan, ilmiy ijod orqaligina jamiyatimiz rivoji va taraqqiyotini ta'minlash mumkin. Chunki ilmiy izlanishlar asosida yangi texnik vositalar, texnologik jarayonlar, iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy yechimlar yaratiladi. Bu esa inson hayotini yaxshilashga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, ilmiy ijod – inson intellektual salohiyatini namoyon etish, jamiyat oldida o'zini isbotlash vositasidir. Bu esa shaxsning ma'naviy kamoloti, kasbiy mahorati va obro'-e'tiborini oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, ilmiy ijod zarurati inson va jamiyat taraqqiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biridir. U yangi bilimlarni yuzaga chiqaradi, fan va texnika rivojiga xizmat qiladi[5]. Shuning uchun ham ilmiy ijodni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash bugungi kun talabi hisoblanadi.

MUHOKAMA. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, bo'lajak pedagoglarning kasbiy mobilligini shakllantirishda ilmiy ijodning quyidagi zaruratini keltiramiz:

1. Mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish - Ilmiy-tadqiqot faoliyati bo'lajak pedagoglarning muammolarni tahlil qilish, yechimlarni asoslash va mustaqil xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Mustaqil fikrlash esa pedagoglarning o'zgaruvchi sharoitlarga moslashish, yangi yondashuvlar qo'llash qobiliyatini oshiradi.

2. Innovatsion yondashuv va yechimlarni yaratish - Ilmiy izlanishlar jarayonida bo'lajak pedagoglar yangi g'oyalarni, pedagogik texnologiyalar va metodlar yaratish layoqatini namoyish etadilar. Innovatsion yondashuv esa pedagoglarning kasbiy faoliyatini takomillashtirish va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

3. Professional rivojlanish uchun imkoniyat yaratish - Ilmiy-tadqiqot faoliyati bo'lajak pedagoglarning zamonaviy axborot va yutuqlardan xabardor bo'lishiga, o'z kasbiy mahoratlarini doimiy ravishda oshirib borishga yordam beradi. Professional rivojlanish esa pedagoglarning kasbiy mobilligini va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

4. Kasbiy moslashuvchanlikni ta'minlash – Ilmiy izlanishlar doirasida o'rganiladigan muammolar, yangi yechimlar bo'lajak pedagoglarning vaziyatlarni tahlil qilish, baholash va tezkor qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Kasbiy moslashuvchanlik esa pedagoglarning o'zgaruvchan sharoitlarga tez va samarali moslashishiga imkon beradi.

5. Kasbiy identifikatsiya va motivatsiyani rivojlantirish-Ilmiy-tadqiqot faoliyati pedagoglarning kasbiy manfaatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini aniqlash, ularni rag'batlantirish imkonini beradi. Kasbiy identifikatsiya va yuqori motivatsiya esa pedagoglarning professional rivojlanishiga, kasbiy mobillikni ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish ularning mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv, professional rivojlanish, moslashuvchanlik, identifikatsiya va motivatsiya kabi kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish orqali kasbiy mobilligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

RO'YXATI:

1. Nizamova M.N. Talabalar kasbiy mobilligini rivojlantirishning pedagogik mohiyati va funksiyalari. O'zbekiston Milliy universiteti xabarlari. – Toshkent, 2022. – 1/9-son. 141-144 b.
2. Z. Davronov "Ilmiy ijod metodologiyasi". –T.: "IQTISOD-MOLIYA"- 2007, 216 b.
3. E.T.Farmonov, Z.SH.SHaripov. "Ilmiy izlanish asoslari". O'quv qo'llanma. -Toshkent: 2022. -217 b
4. Найданова Ю.В. Мобильная личность обучающегося как научное понятие // Вестник ЮУ рГУ. 2014 № 2 С. 40–45.
5. Рахматов А.Д., Юнусов Р.Ф. Илмий тадқиқот асослари.- Т.: ТИМИ, 2008.- 210 б.